

Praktisch Jeugdrecht

Noordhoff

Charlotte Phillips

1^e editie

Praktisch Jeugdrecht

Charlotte Phillips

Ontwerp omslag: G2K Creative Agency (Groningen-Amsterdam)

Omslagillustratie: Charlotte Phillips

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen of via het contactformulier op www.mijnnoordhoff.nl.

De informatie in deze uitgave is uitsluitend bedoeld als algemene informatie. Aan deze informatie kunt u geen rechten of aansprakelijkheid van de auteur(s), redactie of uitgever ontlelen.

0 / 24

© 2024 Noordhoff Uitgevers bv, Groningen/Utrecht, Nederland.

Deze uitgave is beschermd op grond van het auteursrecht. Auteursrechten, databankenrechten en naburige rechten nadrukkelijk voorbehouden. Verwerking door kunstmatige intelligentie niet toegestaan. Wanneer u (her)gebruik wilt maken van de informatie in deze uitgave, dient u vooraf schriftelijke toestemming te verkrijgen van Noordhoff Uitgevers bv.

This publication is protected by copyright. Prior written permission of Noordhoff Uitgevers bv is required to (re)use the information in this publication.

ISBN(ebook) 978-90-01-29981-1

ISBN 978-90-01-29980-4

NUR 820

Woord vooraf

Praktisch Jeugdrecht is bestemd voor studenten in het hoger beroeps- onderwijs. Het boek vereist geen juridische voorkennis en is daardoor geschikt voor een breed scala aan opleidingen, zoals Social Work, Sociaal Juridische Dienstverlening en Rechten. Het jeugdrecht is een omvangrijk en veelzijdig rechtsgebied, dat in dit boek op inspirerende wijze en aan de hand van een rijke casuïstiek wordt uitgelegd. Door een praktijkgerichte, heldere en samenhangende behandeling van de stof kunnen studenten in een relatief korte periode een goede basiskennis van het jeugdrecht opdoen.

Ieder hoofdstuk begint met een pakkende openingscasus. Aan de hand van deze casus, actuele voorbeelden en intermezzo's wordt de theorie behandeld en worden begrippen nader toegelicht. Verder zijn in ieder hoofdstuk tussenvragen opgenomen. Door deze vragen te beantwoorden, kunnen studenten tijdens het bestuderen van de stof controleren of ze de uitleg hebben begrepen. Elk hoofdstuk wordt afgerond met een samenvatting en studie-eindvragen. Dit zijn toepassingsvragen waarmee studenten kunnen toetsen of ze de theorie in de praktijk kunnen brengen. Belangrijke begrippen staan in de kernbegrippenlijst die achter in het boek is terug te vinden.

Praktisch Jeugdrecht behandelt de volgende onderwerpen:

- Afstamming: ouderschap, erkenning, adoptie
- Gezag en omgang
- Ondertoezichtstelling
- Uithuisplaatsing
- Gesloten jeugdhulp
- Gezagsbeëindigende maatregel
- Jeugdstrafrecht

Aanvullende informatie en (voorbeeld)antwoorden op de tussen- en studie-eindvragen in het boek zijn terug te vinden op www.studiemeister.noordhoff.nl

Charlotte Phillips
Januari 2024

Inhoud

Inleiding 7

1 Afstamming: ouderschap, erkenning, adoptie 9

- 1.1 Ouderschap 11
- 1.2 Ontkenning ouderschap 16
- 1.3 Erkenning en gerechtelijke vaststelling ouderschap 21
- 1.4 Donorschap 28
- 1.5 Adoptie 30
- Samenvatting 34
- Studie-eindvragen 39

2 Gezag en omgang 41

- 2.1 Ouderlijk gezag 43
- 2.2 Voogdij 60
- 2.3 Recht op omgang, informatie en consultatie 62
- 2.4 Familie- en gezinsleven 66
- Samenvatting 73
- Studie-eindvragen 76

3 Ondertoezichtstelling 79

- 3.1 Kinderbeschermingsmaatregelen 81
- 3.2 Ondertoezichtstelling 82
- 3.3 Voorlopige ondertoezichtstelling 90
- 3.4 Verzoek en duur (voorlopige) ondertoezichtstelling 92
- 3.5 Taken en bevoegdheden gecertificeerde instelling 99
- Samenvatting 108
- Studie-eindvragen 111

4 Uithuisplaatsing 113

- 4.1 Machtiging tot uithuisplaatsing 115
- 4.2 Vormen van uithuisplaatsing 121
- 4.3 Spoedmachtiging 134
- 4.4 Verzoek en duur (spoed)machtiging tot uithuisplaatsing 138
- 4.5 Taken en bevoegdheden gecertificeerde instelling 143
- Samenvatting 149
- Studie-eindvragen 152

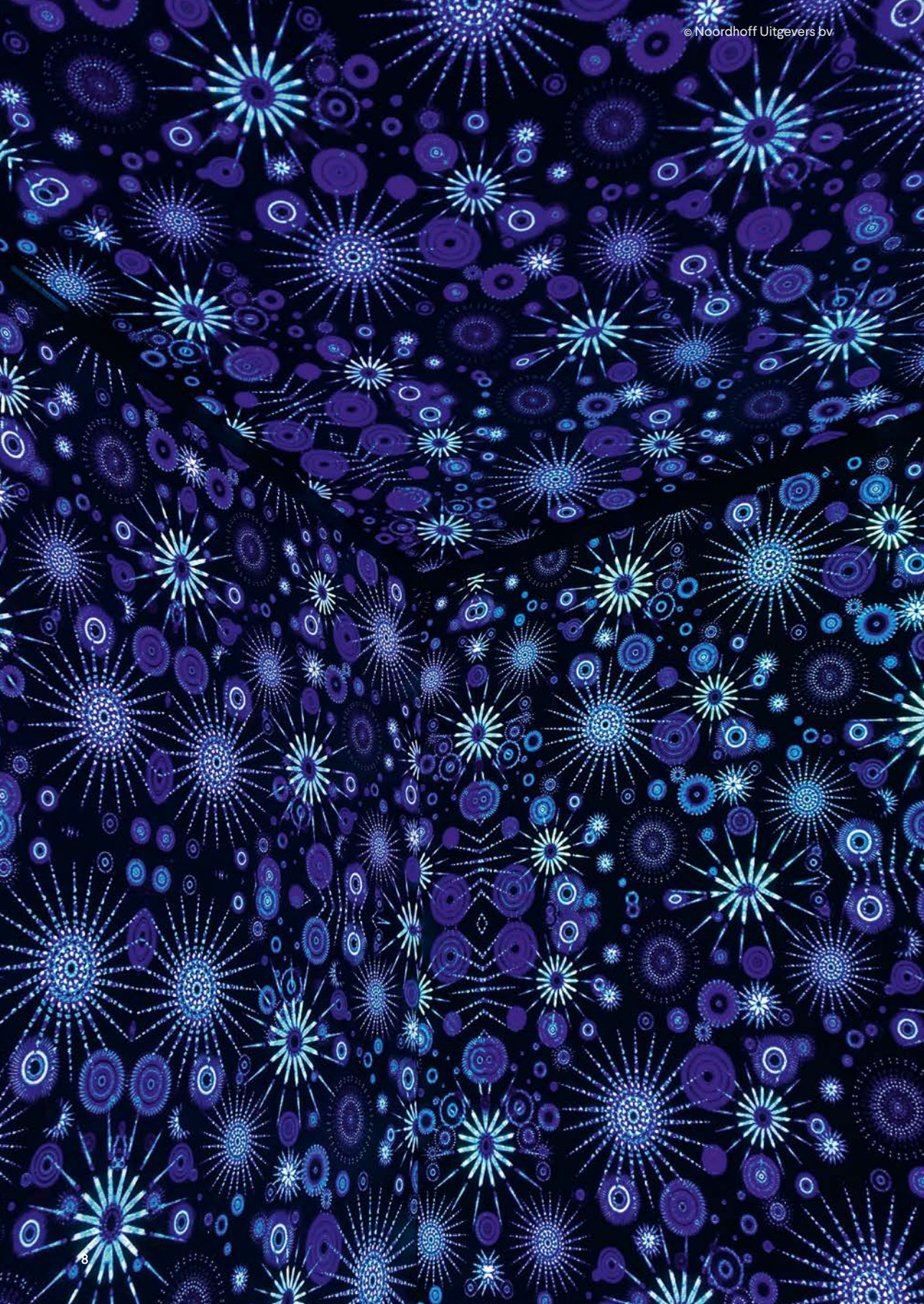
5	Gezagsbeëindigende maatregel	155
5.1	Gronden gezagsbeëindiging	158
5.2	Gezag na gezagsbeëindiging ouder(s)	165
5.3	Schorsing gezag	169
5.4	Verzoek en duur gezagsbeëindiging/schorsing	172
5.5	Gezagsherstel	176
	Samenvatting	178
	Studie-eindvragen	180
6	Jeugdstrafrecht	183
6.1	Strafrecht en strafvordering	186
6.2	Leeftijdscategorieën	190
6.3	Straffen en maatregelen	196
6.4	Rol Raad voor de Kinderbescherming	209
	Samenvatting	212
	Studie-eindvragen	215
	Bronnen	216
	Kernbegrippenlijst	218
	Register	223
	Illustratieverantwoording	226

Inleiding

Het jeugdrecht is een boeiend en gevarieerd rechtsgebied dat volop in beweging is. Dit boek behandelt zowel het civiele jeugdrecht als het jeugdstrafrecht. We beginnen in hoofdstuk 1 met het afstammingsrecht (ouderschap, erkenning en adoptie). Hoofdstuk 2 gaat over gezag en omgang, inclusief familie- en gezinsleven. In hoofdstuk 3 maken we kennis met kindbeschermingsmaatregelen en gaan we dieper in op de (voorlopige) ondertoezichtstelling alsook de taken en bevoegdheden van een gecertificeerde instelling. Hoofdstuk 4 behandelt alle vormen van uithuisplaatsing, inclusief gesloten jeugdhulp. In hoofdstuk 5 leren we wat een gezagsbeëindigende maatregel is en wat de gevolgen daarvan zijn. Tot slot behandelt hoofdstuk 6 het jeugdstrafrecht.

Het civiele jeugdrecht is geregeld in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (BW) en de Jeugdwet (Jw). Het jeugdstrafrecht vinden we terug in het Wetboek van Strafrecht (Sr) en het Wetboek van Strafvordering (Sv).

Ieder hoofdstuk heeft een vaste structuur en begint met een openingscasus, die als rode draad door het hoofdstuk loopt. Aan de hand van actuele praktijkvoorbeelden en intermezzo's wordt de stof uitgelegd en worden begrippen nader toegelicht. Verder staan in ieder hoofdstuk tussenvragen. Door deze vragen te beantwoorden, kun je tijdens het bestuderen van de stof controleren of je de uitleg hebt begrepen. Aan het eind van elk hoofdstuk staan een samenvatting en een aantal studie-eindvragen. Dit zijn vaak toepassingsvragen, waarmee je kunt toetsen of je de stof uit het hoofdstuk beheerst. De antwoorden op de tussenvragen en studie-eindvragen vind je op de website bij het boek. Belangrijke begrippen staan in de kernbegrippenlijst die achter in het boek is opgenomen.

Afstamming: ouderschap, erkenning, adoptie

Wat is de relatie tussen een kind en zijn ouders? Wat betekent ouderschap eigenlijk? En welke vormen van ouderschap bestaan er? Dit hoofdstuk gaat in op deze vragen. We bekijken ook hoe je ouderschap kunt ontkennen en erkennen, en we bespreken de onderwerpen donorschap en adoptie.

1

- 1.1 Ouderschap 11
- 1.2 Ontkenning ouderschap 16
- 1.3 Erkenning en gerechtelijke vaststelling ouderschap 21
- 1.4 Donorschap 28
- 1.5 Adoptie 30
 - Samenvatting 34
 - Studie-eindvragen 39

OPENINGSCASUS | De dag die alles veranderde

Destiny is derdejaarsstudent Social Work in Rotterdam. Ze heeft gekozen voor profiel Jeugd en loopt stage bij de Raad voor de Kinderbescherming. Toen Destiny begon met haar opleiding, wist ze al dat ze deze kant uit wilde. Ze wil graag een baan waarin ze iets kan betekenen voor kinderen die het moeilijk hebben.

Zelf heeft Destiny ook geen makkelijke jeugd gehad. Toen ze 13 was, gingen haar ouders uit elkaar. Destiny wist wel dat het al een tijdje niet zo goed ging tussen haar ouders, maar dit had ze niet zien aankomen. Het was een heftige periode met veel ruzies, scheldpartijen en fysieke confrontaties tussen haar ouders. Destiny en haar broertje Jason zaten midden in die strijd. Op een dag, toen Destiny uit school kwam, hoorde ze haar ouders tegen elkaar schreeuwen en werd er met spullen gegoid. Ze hadden niet door dat Destiny binnenkwam en net op dat moment hoorde ze haar moeder roepen: 'Jij hebt helemaal niets te zeggen over Destiny en bij wie ze gaat wonen! Je bent niet eens haar echte vader!!' Destiny bleef doodstil in de deuropening staan en keek vol ongeloof

van de één naar de ander. Met tranen in haar ogen vroeg ze: 'Is dat echt zo, pap?' Toen haar vader stil bleef, wist ze wat het antwoord was. Terwijl ze de trap op rende naar haar kamer, hoorde ze hem nog roepen: 'Des, kom terug! Ik hou net zoveel van jou als van Jason!'

Destiny denkt nog wel eens terug aan die dag. Ze voelt dan nog altijd de pijn en het verdriet van toen. Ze was niet alleen in shock, maar ook in verwarring. Wie was dan wel haar 'echte' vader? En wie was ze zelf eigenlijk? Hier heeft Destiny het erg moeilijk mee gehad. Ook de manier waarop het allemaal naar buiten kwam, heeft veel met haar gedaan. Later heeft haar moeder haar verteld dat ze tijdens een vakantie in Griekenland een onenightstand had gehad met ene Mateo. Een paar maanden na die vakantie was haar moeder er pas achter gekomen dat ze zwanger was. Ze had nog geprobeerd om met Mateo in contact te komen, maar dat was niet gelukt.

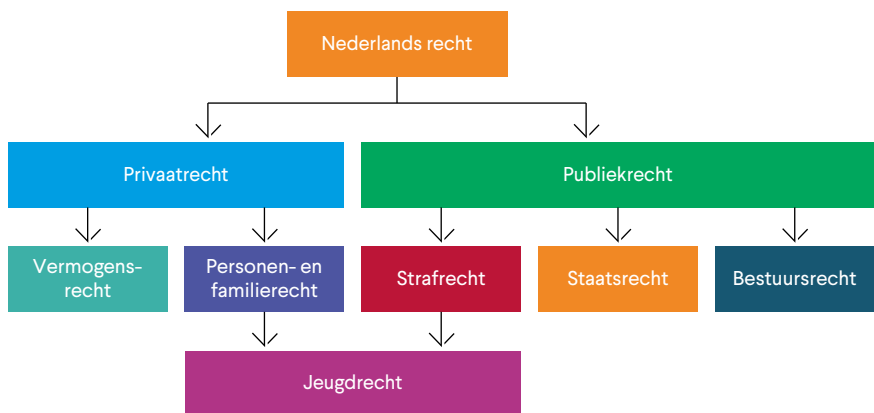
Destiny is er uiteindelijk wel weer bovenop gekomen. Toch is het nooit meer hetzelfde geworden als voor die ene dag.

Publiekrecht

Privaatrecht

In de openingscasus lezen we over Destiny en wat zich in haar jeugd heeft afgespeeld. En daarmee hebben we (al dan niet onbewust) kennisgemaakt met het jeugdrecht: een boeiend, veelomvattend en belangrijk rechtsgebied. Het jeugdrecht is ook bijzonder omdat het valt onder zowel het publiekrecht als het privaatrecht, de twee hoofdcategorieën waarin het Nederlandse rechtssysteem kan worden ingedeeld. In het publiekrecht gaat het altijd over de rol van de overheid in relatie tot burgers of bedrijven. Deze rol kan worden uitgeoefend op nationaal niveau, bijvoorbeeld door de regering of het Openbaar Ministerie, of op lokaal niveau, bijvoorbeeld door een gemeente. Onder het publiekrecht vallen het strafrecht, staatsrecht en bestuursrecht. Het privaatrecht ziet op alle juridische betrekkingen tussen personen onderling, waarbij de overheid in beginsel geen rol speelt. Het privaatrecht wordt ook wel burgerlijk recht of civiel recht genoemd en kan worden onderverdeeld in vermogensrecht en personen- en familierecht. Het jeugdrecht valt zowel onder het civiele recht (het civiele jeugdrecht) als onder het strafrecht (het jeugdstrafrecht). Schematisch ziet het eruit als in figuur 1.1.

Figuur 1.1
Plaats van het
jeugdrecht

1.1 Ouderschap

Familie-
rechtelijke
betrekking

Art. 1:197 BW bepaalt dat een kind, zijn ouders en hun bloedverwanten in familierechtelijke betrekking tot elkaar staan. Dat wil zeggen dat er een juridische relatie tussen hen bestaat. Maar wie zijn eigenlijk de ouders van een kind? We moeten onderscheid maken tussen biologisch ouderschap en juridisch ouderschap.

Biologisch
ouderschap

Bij biologisch ouderschap is er een genetische relatie (bloedband) tussen kind en ouders. Het DNA van een kind is een mix van het DNA van zijn biologische ouders.

Juridisch
ouderschap

Daarnaast kennen we het juridisch ouderschap. De wet bepaalt wie de juridische ouders zijn van een kind. Die worden ook wel de wettelijke ouders genoemd.

Vaak zijn de juridische ouders van een kind ook de biologische ouders. Maar dat is niet altijd zo. We gaan hierna in op het juridisch moederschap en het juridisch vaderschap.

Volgens art. 1:198 lid 1 BW is de juridische moeder van een kind:

- a De vrouw uit wie het kind is geboren. Bijna altijd is het kind ontstaan uit genetisch materiaal van de vrouw zelf en is zij zowel juridisch als biologisch moeder. Een vrouw kan echter ook een kind baren dat is ontstaan uit de eicel van een andere vrouw. Denk aan de situatie dat een vrouw onvruchtbaar is en door eiceldonatie toch een kind krijgt. Zij is dan juridisch moeder omdat het kind uit haar geboren wordt. De vrouw is echter niet de biologische moeder omdat het kind niet haar DNA heeft.
- b De vrouw die op het tijdstip van de geboorte van het kind is gehuwd of een geregistreerd partnerschap heeft met de vrouw uit wie het kind geboren is, maar alleen als het kind verwekt is met behulp van een anonieme donor.
- c De vrouw die het kind heeft erkend.
- d De vrouw van wie het moederschap door de rechter is vastgesteld.
- e De vrouw die het kind heeft geadopteerd.

CASUS | De moeder van Destiny en Jason

Destiny en Jason hebben dezelfde biologische moeder, maar een andere biologische vader. De moeder van Destiny en Jason is zowel hun juridische als hun biologische moeder.

De vrouwelijke partner van de moeder wordt de duomoeder of meemoeder genoemd. Duomoederschap kan ontstaan als sprake is van een situatie genoemd onder b tot en met e.

Een vrouw kan besluiten om een kind voor een ander te krijgen. Er is dan sprake van een draagmoeder en een wensouder. Denk aan de situatie dat een vrouw zelf geen kinderen kan krijgen (wensmoeder) en voor wie een andere vrouw dan het kind krijgt (draagmoeder). Een draagmoeder kan op natuurlijke wijze of via kunstmatige inseminatie worden bevrucht. In dat geval is de draagmoeder de juridische en biologische moeder van het kind. Deze vorm van draagmoederschap komt het meest voor. Een andere optie is dat bij de draagmoeder een embryo wordt ingebracht. Dit is een eicel die door middel van in-vitrofertilisatie (IVF) is bevrucht. De eicel is meestal niet van de draagmoeder zelf en zij is in dat geval niet de biologische moeder van het kind. Een draagmoeder is wel altijd de juridische moeder. Het kind wordt immers uit haar geboren.

Het is bij draagmoederschap uiteraard de bedoeling dat de wensouders de juridische ouders worden. Dat kan door het volgende proces te doorlopen. De draagmoeder moet na de geboorte een verklaring ondertekenen

waarmee zij afstand doet van het kind. Ook moet zij verklaren dat zij geen betaling heeft ontvangen voor het draagmoederschap. Vervolgens nemen de wensouders het kind op in hun gezin. Ze worden dan aangemerkt als pleegouders van het kind. De draagmoeder moet de rechter verzoeken om haar gezag over het kind te beëindigen en om de wensouders te belasten met het gezag (voogdij). Nadat het kind een jaar bij de wensouders is opgegroeid, kunnen die de rechter verzoeken om het kind te mogen adopteren. Op het moment dat de adoptie tot stand is gekomen, zijn de wensouders de juridische ouders van het kind geworden. Dit is een langdurig proces, met een lange periode van juridische onzekerheid voor het kind en de ouders.

• [RTL NIEUWS.NL](https://www.rtlnieuws.nl)

6 AUGUSTUS 2021, GERAADPLEEGD OP 1 NOVEMBER 2022

Eerste baby geboren via draagmoeder met eiceldonatie voor homostel in Nederland

Roy en Corné mogen zich sinds gisteren vader noemen. Daarmee zijn de mannen het eerste homostel dat in Nederland via een draagmoeder met eiceldonatie een baby heeft gekregen.

Draagmoeder Michelle is gisteren bevallen van de baby van Roy en Corné. Maar zij is niet de enige vrouw die bij het traject betrokken is geweest: Michelle is namelijk zwanger geraakt via eiceldonatie. Daar heeft ze voor gekozen zodat het kindje niet haar genen heeft, en er minder binding met de baby zou ontstaan.

Het is voor het eerst dat een homostel in Nederland via deze weg een kindje heeft gekregen. 'Het is zo ontzettend bijzonder', vertelt Roy. 'We zitten op een blauwe wolk. Jarenlang zijn we hiermee bezig geweest, inclusief ups en downs, en nu is hij eindelijk hier. Het is niet te omschrijven hoe mooi dat is.'

Na de geboorte werd Kaj direct aan het stel overhandigd. 'Het was ontzettend emotioneel. Vanaf het moment dat we hem vasthielden voelden we ons direct papa. We zijn zo trots en dankbaar dat hij niet alleen meer leeft in onze dromen. En dan ook nog geboren in de Pride-week.'

Commercieel draagmoederschap is verboden in Nederland. Iemand mag dus niet een bericht op sociale media plaatsen om zich als draagmoeder aan te bieden. Ook andersom is niet toegestaan: wensouders mogen niet een advertentie plaatsen om een draagmoeder te vinden. De kinderombudsvrouw, Margrite Kalverboer, heeft zich duidelijk uitgesproken tegen commercieel draagmoederschap:

'We hebben niet voor niets het VN-kinderrechten verdrag ondertekend. Als kind heb je het recht om je biologische ouders te leren kennen.'

Ook Defence for Children is tegen commercieel draagmoederschap. Deze organisatie stelt dat het zeer schadelijk kan zijn voor de identiteitsontwikkeling van een kind als het beseft dat het gekocht is.

Er zijn landen waar commercieel draagmoederschap wel is toegestaan en waar baby's voor veel geld worden verkocht. Zo kost een kind van een draagmoeder in de Verenigde Staten al gauw €100.000. In andere landen ligt de prijs lager, maar moeten wensouders nog altijd forse bedragen neertellen.

• AD.NL 31 OKTOBER 2022, GERAADPLEEGD OP 1 NOVEMBER 2022

Bart en Eric willen een kind via draagmoederschap: speld in een hooiberg

Zo'n anderhalf jaar geleden besloten ze om tijd en energie te gaan steken in hun kinderwens. Dat betekende ook dat ze naar buiten moesten treden met wat voelde als een tweede coming-out.

Op hun persoonlijke blog 2papas.nl proberen ze hun kinderwens meer zichtbaar te maken voor de buitenwereld. Hier vertellen ze over de weg daarnaartoe en alle hobbels die ze daarbij tegenkomen.

'Voor we iets online zetten, lezen we het eerst nog drie keer over.' Het is namelijk verboden te schrijven dat je op zoek bent naar een draagmoeder.

'We mogen niet zeggen dat we op zoek zijn naar iemand, alleen dat we wensouders zijn en een draagmoeder als mogelijkheid zien. Dit maakt het erg lastig om met iemand in contact te komen.'

Ze hopen dat ze op een dag iemand vinden die samen met hen dit bijzondere traject aan wil gaan. Ze zijn er nu wel achter dat dit niet gemakkelijk wordt. 'Het voelt echt alsof je naar een speld in de hooiberg zoekt', zegt Eric. 'Maar je hoeft maar één speld te vinden.'

Juridisch
vaderschap

Art. 1:199 BW bepaalt dat een man in de volgende gevallen vader is van een kind:

- a De man is op het tijdstip van de geboorte van het kind gehuwd of heeft een geregistreerd partnerschap met de vrouw uit wie het kind geboren is. Het maakt niet uit of de man de verwekker (biologische vader) is van het kind. Elke man die op het moment dat het kind wordt geboren, getrouwd is of een geregistreerd partnerschap heeft met de moeder, is de juridische vader.
- b De man was met de moeder gehuwd of had een geregistreerd partnerschap, en is 306 dagen of korter voor de geboorte van het kind overleden. Achterliggende gedachte is dat een kind dat gedurende deze periode wordt geboren, waarschijnlijk verwekt is door de overleden man. Daarom is de overleden man de juridische vader, ook als de moeder intussen een nieuw huwelijk of geregistreerd partnerschap is aangegaan.
- c De man heeft het kind erkend.

- d Het vaderschap van de man is door de rechter vastgesteld.
- e De man heeft het kind geadopteerd.

Als de biologische vader van een kind op het moment van de geboorte niet getrouwd is en geen geregistreerd partnerschap heeft met de moeder, is hij niet de juridische vader.

CASUS | De vaders van Destiny

De man die Destiny als haar vader beschouwt, is niet haar biologische vader. Dat is Mateo. Toen Destiny werd geboren, was haar moeder niet getrouwd en had ze geen geregistreerd partnerschap. Destiny had op het moment van haar geboorte dus maar één juridische ouder, namelijk haar moeder.

De volgende zaak gaat over biologisch en juridisch vaderschap.

Welke vader draait op voor de kosten?

Tijdens hun huwelijk krijgen een man en een vrouw samen drie kinderen. Nadat ze gescheiden zijn, blijkt de man niet de biologische vader te zijn van twee van de kinderen. Dat is de broer van de man. Wanneer de vrouw een verzoek om kinderalimentatie bij de rechtbank indient, stelt de man zich op het standpunt dat hij niet verplicht kan worden gesteld om kinderalimentatie te betalen. Hij voert onder andere aan dat hij niet de biologische vader is en dat hij niet wist dat zijn broer de verwekker was van de kinderen.

Wat vindt de rechter?

Volgens de rechtbank staat vast dat de broer van de man de biologische vader is van de kinderen. De rechtbank overweegt dat een man die op het tijdstip van de geboorte van een kind gehuwd is met de vrouw uit wie het kind wordt geboren, de juridische vader is van dat kind. In deze zaak was de man getrouwd met de vrouw toen de kinderen geboren werden. Verder is er geen sprake van een uitzondering zoals genoemd in art. 1:199 sub b BW. De rechtbank concludeert dan ook dat de man de juridische vader is van de kinderen. Dit betekent dat hij verplicht is om kinderalimentatie te betalen. De rechtbank gaat hiermee voorbij aan de stelling van de man dat het niet redelijk is en in strijd is met de normen van moraal en fatsoen om van hem te verwachten dat hij alimentatie betaalt voor zijn juridische, maar niet-biologische kinderen. De rechtbank stelt de alimentatieverplichting vast op €40 per maand per kind.

Bron: Rechtbank Haarlem, 28 juli 2009, ECLI:NL:RBHAA:2009:BJ4172

In de volgende paragraaf lezen we wat de juridische vader had kunnen doen ten aanzien van het vaderschap.

Tussenvragen

- 1.1** Wat is het voornaamste kenmerk van biologisch ouderschap?
- 1.2** Een man sluit een geregistreerd partnerschap met een vrouw die in verwachting is van haar ex-partner. Geef voor ieder aan van welke vorm van ouderschap sprake is.

1.2 Ontkenning ouderschap

In deze paragraaf bespreken we eerst de ontkenning van het vaderschap en vervolgens de ontkenning van het moederschap.

1.2.1 Ontkenning vaderschap

Volgens art. 1:200 lid 1 BW kan het vaderschap worden ontkend als de man niet de biologische vader is van het kind. Dit is de enige grond voor ontkenning. Het gaat om juridisch vaderschap dat van rechtswege (automatisch) is ontstaan doordat de man op het moment van de geboorte van het kind gehuwd was met de moeder of een geregistreerd partnerschap met haar had. Een verzoek tot ontkenning kan worden gedaan door de vader, de moeder of het kind zelf. Degene die de ontkenning van het vaderschap verzoekt, kan niet volstaan met simpelweg stellen dat de man niet de biologische vader is. Het verzoek moet worden onderbouwd met bewijs. Bijvoorbeeld dat de man gedetineerd zat toen de vrouw in verwachting raakte of dat hij gesteriliseerd was. Maar meestal wordt gebruikgemaakt van een DNA-onderzoek. Via internet zijn tegenwoordig allerlei DNA-tests te koop die mensen zelf thuis kunnen doen. Deze tests zijn echter lang niet altijd betrouwbaar. Alleen wanneer een DNA-test wordt uitgevoerd door een geaccrediteerd bedrijf, kan de uitslag als bewijs in een gerechtelijke procedure worden gebruikt.

DNA-onderzoek

• VERILABS.NL | GERAADPLEEGD OP 1 NOVEMBER 2022

Vaderschapstest

Bij een rechtsgeldig DNA-vaderschapsonderzoek toont Verilabs met een zekerheidspercentage van meer dan 99,99% aan of een man de biologische vader van een kind is. Indien een man zeker NIET de biologische vader is, weten we dat 100% zeker.

Rechtsgeldig DNA-onderzoek mag niet zelf thuis afgenomen worden, omdat de identificatie van de testpersonen uitgevoerd moet worden door gekwalificeerde medewerkers die werken onder de ISO 17025-accreditatie conform de aanbevelingen van de ISFG. Dat betekent dat u een afspraak moet maken om bij ons langs te komen, zodat wij het DNA-materiaal kunnen afnemen volgens protocol.

Verilabs treedt op als deskundige voor alle Nederlandse rechtbanken. De DNA-testen die Verilabs aanbiedt zijn ISO 17025-geaccrediteerd en voldoen aan de strengste kwaliteitsnormen. De rechtbank accepteert alleen testen die uitgevoerd worden door instellingen die de ISO 17025-accreditatie voeren en conform de ISFG-richtlijnen werken.

Verilabs levert snel resultaat. Onze afdelingslocatie bevindt zich in Gouda en onze onderzoeken worden in Nederland uitgevoerd. Vele andere laboratoria sturen het DNA-materiaal door naar bijvoorbeeld Amerikaanse of Aziatische laboratoria die niet in Nederland zijn erkend.

U krijgt de resultaten van het rechtsgeldige DNA-onderzoek in een uitgebreid rapport waarin alle testpersonen geïdentificeerd zijn

Aanvraagformulier

Rechtsgeldig DNA-onderzoek

Kenmerk Verilabs: *(in te vullen door Verilabs)*

Door dit formulier in te vullen vraagt u een rechtsgeldig DNA-verwantschapsonderzoek aan bij Verilabs. Voor een correcte en spoedige afhandeling van uw aanvraag is het van belang dat u *alle (twee of drie) pagina's* zo duidelijk en *volledig* mogelijk invult. U hoeft alleen de onderdelen in te vullen die voor u van toepassing zijn.

Gelieve aan te kruisen of u een offerte of factuur wenst te ontvangen:

Offerte (vrijblijvend) Factuur

A. SOORT ONDERZOEK (kruis aan wat van toepassing is):

- vaderschap** *(er is hierbij geen sprake van verwante vermeende vaders, bijv. 2 broers kunnen de vader zijn)*
- moederschap** *(er is geen sprake van verwante vermeende moeders, bijv. 2 zussen kunnen de moeder zijn)*
- overig verwantschapsonderzoek** *(Vermeld in onderstaand opmerkingen-veld welke familierelatie u wilt laten onderzoeken en hoe de deelnemers mogelijk verwant zijn. Verilabs beoordeelt op basis van de beschikbare deelnemers en de vraagstelling of het onderzoek in behandeling kan worden genomen.)*
- extra origineel rapport** *(bij een onderzoek zit standaard één origineel rapport inbegrepen)*
- extra afspraak voor DNA-afname bij Verilabs in Gouda** *(bij een onderzoek zit standaard één afspraak voor DNA-afname inbegrepen)*

Eventuele opmerkingen en/of aanvullingen bij het (soort) onderzoek:

F. DEELNEMERS IN HET BUITENLAND (indien van toepassing):

Vul hier de gegevens in van de deelnemers waarvan het DNA-materiaal moet worden afgenomen in het. Gebruik de gegevens zoals deze vermeld staan op het identiteitsdocument van de deelnemer. Indien een deelnemer geen identiteitsdocument heeft, kan een registratiedocument van het UNHCR of iets vergelijkbaars worden gebruikt.

De DNA-afname van onderstaande deelnemers moet worden uitgevoerd bij de Nederlandse Ambassade/Consulaat-generaal te (stad invullen):

Deelnemer 1				
Rol in het onderzoek: ☐ Vader ☐ Moeder ☐ Kind ☐ Anders, nl.				
Voornaam en Achternaam	Geboortedatum	Geboorteplaats	Geslacht	Etnische oorsprong
			☐ Man ☐ Vrouw	☐ Europees, land: ☐ Afrikaans, land: ☐ Aziatisch, land: ☐ Anders, land:
Deelnemer 2				
Rol in het onderzoek: ☐ Vader ☐ Moeder ☐ Kind ☐ Anders, nl.				
Voornaam en Achternaam	Geboortedatum	Geboorteplaats	Geslacht	Etnische oorsprong
			☐ Man ☐ Vrouw	☐ Europees, land: ☐ Afrikaans, land: ☐ Aziatisch, land: ☐ Anders, land:
Deelnemer 3				
Rol in het onderzoek: ☐ Vader ☐ Moeder ☐ Kind ☐ Anders, nl.				
Voornaam en Achternaam	Geboortedatum	Geboorteplaats	Geslacht	Etnische oorsprong
			☐ Man ☐ Vrouw	☐ Europees, land: ☐ Afrikaans, land: ☐ Aziatisch, land: ☐ Anders, land:

De vader of moeder kunnen het vaderschap niet ontkennen wanneer de vader wist dat de moeder in verwachting was voordat ze trouwden of het partnerschap aangingen (art. 1:200 lid 2 BW). Ze kunnen het vaderschap ook niet ontkennen als de man heeft ingestemd met een 'daad' die tot de zwangerschap heeft geleid (art. 1:200 lid 3 BW). Denk aan kunstmatige inseminatie, prostitutie of partnerruil. Een kind kan het vaderschap in beide gevallen wel ontkennen.

Een uitzondering op deze regels is de situatie dat de vader door de moeder is bedrogen over de identiteit van de verwekker. Bijvoorbeeld doordat zij hem ten onrechte heeft laten geloven dat hij de biologische vader is. In dat geval kan de vader het vaderschap wel ontkennen (art. 1:200 lid 4 BW).

In de volgende zaak wil een man zijn vaderschap ontkennen.

Werkzaam in een seksclub: is er sprake van een 'daad'?

Een man verzoekt om ontkenning van het vaderschap. Hij stelt dat hij niet de biologische vader is van het kind van zijn vrouw en dat hij niet heeft ingestemd met de daad die tot de verwekking van het kind heeft geleid.

Het staat vast dat de man niet de biologische vader is. Lang voordat de vrouw zwanger raakte, had de man zich laten steriliseren en hij kon dus helemaal geen kinderen krijgen. De vraag is echter of hij heeft ingestemd met een daad die tot de zwangerschap heeft geleid.

De vrouw stelt zich op het standpunt dat dit wel zo is. Toen zij zwanger raakte, was zij werkzaam als prostituee in seksclubs en de man wist daarvan. Hij bracht haar naar de clubs en haalde haar daar weer op. Ook ging de man met de vrouw mee naar afspraken bij de GGD voor controles op seksueel overdraagbare ziektes en infectieziektes.

Wat vindt de rechter?

De rechtbank stelt dat het doel van werken in de prostitutie niet is om zwanger te raken en kinderen te krijgen. Het gaat er echter niet om of de man met de bevruchting heeft ingestemd. Waar het volgens de rechtbank wel om gaat, is dat hij heeft ingestemd met een daad die de verwekking tot gevolg kan hebben. Werken in de prostitutie betekent niet automatisch onbeschermd seks, maar het is ook niet uit te sluiten. En een 'ongelukje' kan gebeuren. Door te accepteren dat de vrouw in clubs werkte waar zij seksueel contact had met mannen, heeft de man het risico aanvaard dat zij als gevolg daarvan zwanger raakte. Volgens de rechtbank bestaat er een causaal verband tussen de instemming van de man met het werk van de vrouw in een seksclub en de verwekking. De verwekking van een kind is immers te voorzien als mogelijk gevolg van dat werk.

De rechtbank oordeelt dan ook dat de man de juridische vader is van het kind.

Bron: Rechtbank Gelderland, 20 april 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:3647

Termijn
ontkenning
vaderschap

Een ontkenningverzoek moet binnen een wettelijk vastgestelde termijn worden ingediend bij de rechtbank. Art. 1:200 lid 5 BW stelt de termijn voor de moeder op een jaar vanaf de geboorte van het kind. Voor de vader geldt een termijn van een jaar vanaf het moment dat hij weet dat hij vermoedelijk niet de biologische vader is. Art. 1:200 lid 6 BW bepaalt de ontkenningstermijn voor het kind. Deze is een stuk langer, namelijk drie jaar nadat het kind erachter is gekomen dat zijn vader vermoedelijk niet zijn biologische vader is. Als het kind dan nog minderjarig is, gaat deze driejaars-termijn pas lopen vanaf het moment dat het meerderjarig is. In bijzondere gevallen kan worden afgeweken van de wettelijke termijnen. De rechter moet dan toetsen of het belang van het kind zwaarder weegt dan het belang van rechtszekerheid. In de volgende zaak is sprake van zo'n bijzondere situatie.

Welk belang weegt zwaarder?

Een vrouw wist vanaf haar zeventiende dat haar juridische vader niet haar biologische vader was. Zij zag echter geen reden om het vaderschap te ontkennen en de man bleef haar juridische vader. Op zeker moment kwam de vrouw in contact met haar biologische vader. Gedurende een periode van twintig jaar bouwde zij een sterke band met hem op. Toen overleed haar juridische vader. Na enige tijd verzocht de vrouw ontkenning van het vaderschap van haar juridische vader. Ook verzocht zij het vaderschap van haar biologische vader te erkennen. De rechtbank verklaarde de vrouw niet-ontvankelijk in haar verzoek omdat zij dit bijna dertig jaar te laat had ingediend. De vrouw gaat in hoger beroep. Zij stelt dat de wettelijke termijn om het verzoek tot ontkenning in te dienen een inbreuk oplevert op haar recht op familie- en gezinsleven. Uit loyaliteit naar haar juridische vader was bij de vrouw nooit de gedachte opgekomen om zijn vaderschap te ontkennen. Pas nadat haar juridische vader was overleden, ontstond bij de vrouw de wens dat haar biologische vader ook haar juridische vader zou zijn.

Wat vindt de rechter?

Het gerechtshof oordeelt dat het stellen van een wettelijke termijn om een verzoek in te dienen niet in strijd is met het recht op familie- en gezinsleven. Wettelijke termijnen zijn er namelijk op gericht om de rechtszekerheid te waarborgen. Volgens het hof wordt de rechtszekerheid in dit geval echter niet geschaad door het loslaten van die termijn. De juridische vader is immers overleden en alle overige betrokkenen staan achter het verzoek van de vrouw. Bovendien heeft de vrouw er belang bij dat tussen haar en haar biologische vader een formele familie-rechtelijke band ontstaat. Het gerechtshof wijst het verzoek van de vrouw dan ook toe.

Bron: Gerechtshof Amsterdam, 16 oktober 2003, ECLI:NL:GHAMS:2003:AO7481

Een ontkenning heeft terugwerkende kracht (art. 1:202 BW). Daardoor heeft het vaderschap juridisch gezien nooit bestaan. De kosten die de 'ontvaderde' vader heeft gemaakt voor de opvoeding van het kind, kan hij echter niet terugvorderen.

1.2.2 Ontkenning moederschap

Art. 1:202a BW regelt de ontkenning van het moederschap. Het gaat om juridisch moederschap dat van rechtswege is ontstaan doordat de vrouw op het moment van de geboorte van het kind gehuwd was met de moeder of een geregistreerd partnerschap met haar had. De regeling is vergelijkbaar met die van de ontkenning van het vaderschap. De enige grond waarop het moederschap kan worden ontkend, is dat de vrouw niet de biologische moeder is van het kind. Art. 1:202a lid 1 BW bepaalt dat het verzoek tot ontkenning kan worden gedaan door:

- a de vrouw uit wie het kind is geboren (de moeder);
- b de vrouw die op het moment van de geboorte van het kind getrouwd is met de moeder of een geregistreerd partnerschap met haar heeft (de duomoeder);
- c het kind zelf.

De moeder en de duomoeder kunnen het moederschap niet ontkennen wanneer de duomoeder wist dat de moeder in verwachting was van het kind voordat zij met haar trouwde of een partnerschap aanging. Ze kunnen het moederschap ook niet ontkennen als de duomoeder heeft ingestemd met kunstmatige donorbevruchting die tot de zwangerschap heeft geleid (art. 1:202a lid 2 BW).

De termijn waarbinnen de moeders een ontkenningverzoek bij de rechtbank kunnen indienen, is een jaar vanaf de geboorte van het kind (art. 1:202a lid 3 BW). Voor het kind geldt een termijn van drie jaar, vanaf het moment dat het meerderjarig is (art. 1:202a lid 4 BW).

Art. 1:202b lid 2 BW verklaart art. 1:202 BW van overeenkomstige toepassing. Dit betekent dat ook de ontkenning van het moederschap terugwerkende kracht heeft. Het moederschap van de duomoeder heeft juridisch gezien dus nooit bestaan. De duomoeder kan de kosten die zij heeft gemaakt voor de opvoeding van het kind echter niet terugvorderen.

Tussenvragen

1.3 Wat is de enige grond voor ontkenning van het vaderschap?

1.4 Als een man zijn vaderschap of een vrouw haar moederschap wil ontkennen, binnen welke termijn moeten ze dat dan doen?

Termijn
ontkenning
moederschap

1.5 Wanneer kan de rechter afwijken van de wettelijke termijnen om het ouderschap van een kind te ontkennen?

1.3 Erkenning en gerechtelijke vaststelling ouderschap

Wanneer een kind maar één juridische ouder heeft, dan kan het erkend worden door een tweede persoon waardoor die ook juridisch ouder wordt. Dit is meestal de partner of de biologische vader, die geen huwelijk of geregistreerd partnerschap heeft met de moeder. Een andere mogelijkheid om een tweede (juridisch) ouderschap in het leven te roepen, is de gerechtelijke vaststelling van het ouderschap. In deze paragraaf komen beide onderwerpen aan bod.

1.3.1 Erkenning

Erkenning

Art. 1:203 lid 1 BW bepaalt dat de erkenning van een kind op twee manieren kan plaatsvinden:

- a met een akte van erkenning, opgemaakt door een ambtenaar van de burgerlijke stand;
- b met een notariële akte, die wordt ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand.

De meeste erkenningen worden gedaan met een akte van erkenning die is opgemaakt door een ambtenaar van de burgerlijke stand. De erkenner moet daarvoor naar de afdeling Burgerzaken van de gemeente en een erkenningsformulier overleggen dat ook door de moeder is ondertekend. Erkenning middels een notariële akte gebeurt bij een notaris. Dit heeft als nadeel dat er kosten aan verbonden zijn, terwijl erkenning bij Burgerzaken gratis is. Ook moet er een extra handeling worden verricht, namelijk het laten inschrijven van de notariële akte in de registers van de burgerlijke stand.

CASUS | De juridische vader van Destiny

De vader van Destiny is niet haar biologische vader, maar hij is wel haar juridische vader. Toen Destiny nog heel jong was heeft hij haar namelijk erkend.

Hierna een voorbeeld van een formulier waarmee een kind kan worden erkend.

VOORBEELD 1.1 | Erkenningsformulier

Erkenning kind

(met toestemming moeder)

1. Ik, de moeder (uit wie het kind is/zal worden geboren),

Achternaam _____
 Voornamen _____
 Plaats en dag van geboorte _____
 Nationaliteit _____

2. geef toestemming aan de erkenner (duo-moeder of vader)

Achternaam _____
 Voornamen _____
 Plaats en dag van geboorte _____
 Nationaliteit _____

3. tot het erkennen van (aankruisen):

- elk kind waarvan ik op dit moment zwanger ben
- het al eerder geboren kind:
 Achternaam _____ Voornamen _____
 Geboortedatum _____ Geboortegemeente _____

4. De achternaam van dit/deze kind(eren) (aankruisen):

- wordt verplicht dezelfde achternaam als die van (een) eerder geboren kind(eren) van ons samen, namelijk _____ (invullen).
- de achternaam van ons eerste kind wordt de achternaam van de moeder
- de achternaam van ons eerste kind wordt de achternaam van de erkenner (dan kan de erkenning niet geregeld worden via dit formulier, hiervoor moet u samen naar Burgerzaken komen).

Hebt u eerder samen een levenloos geboren kind gekregen? Neem dan contact op met Burgerzaken (via 14030) om na te gaan of u met dit formulier toestemming tot erkenning kunt geven of dat u samen naar Burgerzaken moet komen.

5. Over het gezag van dit/deze kind(eren) (aankruisen):

- Na deze erkenning willen moeder en erkenner dat zij allebei het gezag hebben
- Na deze erkenning willen moeder en erkenner dat alleen moeder het gezag heeft (dan kan de erkenning niet geregeld worden via dit formulier, hiervoor moet u samen naar Burgerzaken komen).

De gevolgen van de erkenning zijn mij bekend:

- Het kind krijgt een familierechtelijke relatie met de erkenner.
- Het kind en de erkenner worden erfgenen van elkaar.
- U bent verantwoordelijk voor de verzorging en opvoeding van het kind totdat het 21 jaar is. U betaalt dan bijvoorbeeld ook voor studie en eten.
- De achternaam die u bij punt 4 hebt gekozen, kunt u niet meer aanpassen.
- De keuze over het gezag bij punt 5 kunt u alleen via het gezagsregister of de rechtbank aanpassen. Voor meer informatie hierover zie www.rechtspraak.nl.
- Het kind krijgt mogelijk de nationaliteit van de erkenner (dit is afhankelijk van het recht van het land waarvan de erkenner de nationaliteit heeft).
- De erkenning kan alleen in bijzondere gevallen ongedaan gemaakt worden. Dit kan alleen via de rechtbank.

Bron: utrecht.nl, geraadpleegd op 7 januari 2023

Erkenning heeft geen terugwerkende kracht en geldt vanaf de datum van erkenning (art. 1:203 lid 2 BW). Dat kan zijn bij de geboorteaangifte of op een later moment. Het is ook mogelijk om een kind al voor zijn geboorte te erkennen. In dat geval is de erkenning geldig vanaf de geboorte van het kind.

1.3.2 Nietige erkenning

Niet iedereen kan een kind erkennen. Art. 1:204 lid 1 BW bevat een limitatieve opsomming van situaties waarin erkenning nietig is. Een nietige rechtshandeling is van rechtswege ongeldig en er is geen rechtsgevolg aan verbonden. In de volgende gevallen is de erkenning van een kind nietig:

- a De erkenner mag vanwege verwantschap met de moeder geen huwelijk of geregistreerd partnerschap met haar aangaan (art. 1:41 BW).
- b De erkenner is jonger dan 16 jaar.
- c Het te erkennen kind is jonger dan 16 jaar en er is geen toestemming voor erkenning van de ouder van het kind.
- d Het te erkennen kind is 12 jaar of ouder en heeft niet ingestemd met de erkenning.
- e Het te erkennen kind heeft al twee juridische ouders.

Vervangende
toestemming

Wanneer de ouder (sub c) of het kind (sub d) niet instemmen met erkenning, kan de rechtbank vervangende toestemming geven (art. 1:204 lid 3 BW). Vereist is dat degene die het kind wil erkennen de verwekker van het kind is, of de biologische vader (donor) als die een nauwe persoonlijke band heeft met het kind. Het uitgangspunt is dat kind en verwekker (of donor) er recht op hebben dat hun relatie formeel wordt vastgelegd als familie-rechtelijke betrekking. Dit is een zeer belangrijk recht, en een verzoek om vervangende toestemming tot erkenning wordt meestal toegewezen. Wel moet de rechter een belangenafweging maken. De rechter toetst of erkenning in het belang van het kind is en of erkenning de sociaalpsychologische en emotionele ontwikkeling van het kind niet schaadt. Ook kijkt de rechter naar het belang van de moeder bij een ongestoorde verhouding met het kind. Er kunnen namelijk zwaarwegende redenen zijn waarom de moeder geen toestemming wil geven. In de volgende zaak speelt dat. Een man wil zijn 2-jarige zoontje erkennen. De moeder stemt daar niet mee in.

Een afweging van belangen

De man stelt dat hij en zijn zoontje er recht op hebben dat er een formele familie-rechtelijke band tussen hen ontstaat.

De vrouw voert aan dat de man haar meermalen heeft mishandeld, waarvoor hij strafrechtelijk is veroordeeld. De man heeft daar kennelijk niet van geleerd: hij is namelijk opnieuw veroordeeld voor mishandeling. Dit keer van zijn oudste dochter uit een andere relatie. De vrouw heeft epilepsie en de stress over de mogelijke gevolgen van een erkenning heeft geleid tot meerdere epilepsieaanvallen. Verder is zij onder behandeling van een psycholoog. De vrouw stelt dat de erkenning de ongestoorde verhouding tussen haar en haar kind zal schaden. Ook zal erkenning een evenwichtige sociaalpsychologische en emotionele ontwikkeling van het kind in de weg staan.

Wat vindt de rechter?

Het gerechtshof overweegt dat uitgangspunt is dat zowel het kind als de man er in beginsel recht op heeft dat hun relatie wordt erkend als een familierechtelijke betrekking. Daartegenover staan de belangen van het kind en de moeder. Het hof vindt het zorgelijk dat de man opnieuw is veroordeeld voor mishandeling en constateert dat er nog sprake is van agressieregulatieproblematiek. De angstgevoelens van de vrouw voor de man zijn dan ook reëel. Volgens het hof zal het kind door erkenning worden belemmerd in een evenwichtige sociaalpsychologische en emotionele ontwikkeling. Immers, de spanningen die een erkenning bij de moeder teweeg zullen brengen, zullen onvermijdelijk een negatieve uitwerking hebben op het kind. Het hof oordeelt dat dit niet in het belang is van moeder en kind. Het hof geeft de man dan ook geen vervangende toestemming om zijn zoon te erkennen.

Bron: Gerechtshof Den Haag, 25 juli 2018, ECLI:NL:GHDHA:2018:1877

De rechter kan ook vervangende toestemming geven aan degene die als (ongehuwde of ongeregistreerde) levensgezel van de moeder heeft ingestemd met een daad die heeft geleid tot de verwekking van het kind (art. 1:204 lid 4 BW). Denk aan kunstmatige donorbevruchting. De rechter verleent alleen vervangende toestemming als dat in het belang is van het kind.

1.3.3 Vernietiging erkenning

We weten nu wanneer er sprake is van een nietige erkenning. Zo'n erkenning is ongeldig en dus nooit tot stand gekomen. Wanneer een erkenning wel rechtsgeldig is, kan deze in sommige gevallen worden vernietigd.

Vernietiging
erkenning vader

Volgens art. 1:205 lid 1 BW is de enige grond voor vernietiging van erkenning dat de erkenner niet de biologische vader is. Vernietiging kan worden verzocht door:

- a het kind zelf, tenzij het kind meerderjarig was toen de erkenning plaatsvond;
- b de erkenner, als hij het kind onder invloed van bedreiging, dwaling of bedrog heeft erkend;
- c de moeder, wanneer zij onder invloed van bedreiging, dwaling of bedrog heeft ingestemd met de erkenning van het kind.

Bedreiging

Bedreiging wil zeggen dat iemand een bepaalde rechtshandeling verricht, in dit geval de erkenning, omdat hij (of een ander) wordt bedreigd met enig nadeel. Het moet gaan om zware psychische druk, die onrechtmatig is (art. 3:44 lid 2 BW).

Bedrog

Van bedrog is sprake wanneer iemand ervoor zorgt dat een ander een rechtshandeling verricht (de erkenning van een kind) door opzettelijk onjuiste informatie te geven of opzettelijk relevante informatie achter te houden (art. 3:44 lid 3 BW).

Dwaling

Ook bij dwaling gaat het erom dat iemand een rechtshandeling verricht op basis van een verkeerde voorstelling van zaken. Alleen is er bij dwaling geen opzet in het spel (art. 6:228 BW).

Misbruik
van omstan-
digheden

Als de erkenner of de moeder minderjarig was op het moment van erkenning, dan kunnen ze zich ook op misbruik van omstandigheden beroepen. Misbruik van omstandigheden betekent dat iemand een ander beweegt tot het verrichten van een rechtshandeling, terwijl hij weet of moet begrijpen dat die ander in bijzondere omstandigheden verkeert. Bijvoorbeeld wanneer iemand een (tijdelijke) psychische stoornis heeft of zich in een sterk afhankelijke positie bevindt (art. 3:44 lid 4 BW).

Art. 1:205 lid 2 BW bepaalt dat het Openbaar Ministerie een verzoek tot vernietiging kan indienen wanneer de erkenner niet de biologische vader is van het kind én er sprake is van strijd met de openbare orde (een onaanvaardbare situatie). Bijvoorbeeld als een kind op het moment van erkenning al twee ouders had. Of als het leeftijdsverschil tussen het kind en de erkenner kleiner is dan bij een normale ouder-kindrelatie.

Termijn
vernietiging
erkenning

Een verzoek tot vernietiging van een erkenning moet binnen een bepaalde termijn worden gedaan. Ingeval de erkenning onder invloed van bedreiging of misbruik van omstandigheden heeft plaatsgevonden, dan geldt een termijn van een jaar nadat die situatie is geëindigd. Bij bedrog of dwaling is de termijn een jaar nadat het bedrog of de dwaling is ontdekt door de moeder of de erkenner (art. 1:205 lid 3 BW).

Het kind kan een verzoek indienen gedurende drie jaar nadat het hem bekend is geworden dat de man vermoedelijk niet zijn biologische vader is. De driejaarstermijn gaat pas lopen vanaf het moment dat het kind meerderjarig is (art. 1:205 lid 4 BW).

Het Openbaar Ministerie is niet gebonden aan een termijn.

In de volgende zaak verzoekt een dochter om vernietiging van erkenning.

Een belast verleden

Een 19-jarige vrouw verzoekt om vernietiging van de erkenning door haar stiefvader. Toen zij 8 jaar was, is deze man met haar moeder getrouwd en heeft haar korte tijd later met toestemming van haar moeder erkend. Daarbij is haar achternaam gewijzigd in de achternaam van haar stiefvader.

Tijdens haar jeugd is de vrouw jarenlang seksueel misbruikt door haar stiefvader. Hij is daar strafrechtelijk voor veroordeeld en heeft een gevangenisstraf opgelegd gekregen. Ondanks therapie en begeleiding heeft de vrouw nog altijd heel veel last van haar verleden. En telkens als ze zich aan iemand voorstelt of haar naam moet opschrijven, wordt ze herinnerd aan deze vreselijke periode.

Wat vindt de rechter?

Bij de beoordeling van het verzoek toetst de rechter aan de wettelijke criteria. Het is duidelijk dat de man niet de biologische vader is van de vrouw. Dat zegt zij niet

alleen, maar ook haar moeder en haar stiefvader zelf. De rechter vindt het dan ook niet nodig om een DNA-onderzoek te laten verrichten. De erkenning heeft plaatsgevonden toen de vrouw nog minderjarig was en ze kan dus een verzoek tot vernietiging van de erkenning doen. Op het moment dat de vrouw het verzoek indient bij de rechtbank, is ze 19 jaar oud. Dit is binnen de wettelijke termijn van drie jaar vanaf het moment dat ze meerderjarig is. Tot slot maakt de rechter een belangenafweging. In deze zaak is heel duidelijk dat het in het belang van de vrouw is dat de erkenning wordt vernietigd. Ze heeft dagelijks te kampen met psychische problemen als gevolg van het misbruik door haar stiefvader. De wetenschap dat hij door de erkenning haar juridische vader is en het feit dat ze zijn achternaam draagt, maakt dat ze niet toekomt aan verwerking van het verleden, als dat al mogelijk is. De rechter wijst het verzoek dan ook toe en vernietigt de erkenning. Daarmee verandert ook de achternaam van de vrouw terug naar de achternaam van haar moeder.

Bron: Rechtbank Zeeland-West-Brabant, 3 juni 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:3691

Vernietiging
erkenning
moeder

Art. 1:205a BW ziet op vernietiging van de erkenning door de duomoeder van het kind op de grond dat zij niet de biologische moeder is. Dit is de enige grond voor vernietiging van de erkenning. Het verzoek kan worden gedaan door het kind, de duomoeder of de andere moeder. Art. 1:205 lid 2–5 BW is van overeenkomstige toepassing. Dit betekent dat de voorwaarden en termijnen dezelfde zijn als bij de vernietiging van de erkenning door de niet-biologische vader.

Vernietiging van de erkenning heeft terugwerkende kracht (art. 1:206 BW). De erkenning heeft juridisch gezien dus nooit bestaan. Net als bij de ontkenning van het ouderschap, kunnen de kosten die gemaakt zijn voor de opvoeding van het kind niet worden teruggevorderd.

De rechter zal niet snel overgaan tot toewijzing van een verzoek tot vernietiging door een van de ouders. Het belang van het kind is daarbij een doorslaggevende factor. In de volgende zaak komt dat duidelijk naar voren.

Het belang van de dochter

Een vader verzoekt om vernietiging van de erkenning van zijn inmiddels 15-jarige dochter. Hij heeft haar bij haar geboorte erkend en is er jaren later pas achter gekomen dat hij niet haar biologische vader is.

Wat vindt de rechter?

Het gerechtshof overweegt dat het in het belang van de dochter is dat zij haar identiteit kan behouden en dat alle gevolgen verbonden aan het vaderschap in stand blijven. Als de erkenning zou worden vernietigd, zou door de terugwerkende kracht van vernietiging de achternaam van de dochter van rechtswege wijzigen in de achternaam van haar moeder. Ook komt het ouderlijk gezag van de man te vervallen, omdat het gezag aan het ouderschap is gekoppeld.

De vernietigingsprocedure heeft enorm veel impact op de dochter. Zij voelt een warme hechtingsband met de man en zij wil ondanks alles dat hij haar vader blijft. De dochter bevindt zich met haar 15 jaar bovendien midden in haar identiteitsontwikkeling. Vernietiging van het juridische vaderschap van de man die zij haar hele leven al als haar vader ziet, zou dan ook verstrekkende gevolgen voor haar identiteit met zich meebrengen.

De belangen van de dochter bij instandlating van het vaderschap zijn volgens het hof zo groot, dat het belang van de man bij vernietiging van de erkenning daar niet tegenop weegt. Het hof beslist dan ook dat de erkenning in stand blijft.

Bron: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 24 september 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:7767

1.3.4 Gerechtelijke vaststelling ouderschap

Gedwongen
erkenning

Wanneer de verwekker (of de partner die heeft ingestemd met een daad die tot de verwekking van het kind heeft geleid) weigert het kind te erkennen, dan kan het ouderschap door de rechter worden vastgesteld (art. 1:207 lid 1 BW). Deze gerechtelijke vaststelling van het ouderschap wordt ook wel gedwongen erkenning genoemd. Een verzoek tot gerechtelijke vaststelling van het ouderschap kan worden gedaan door:

- a de moeder, totdat het kind 16 jaar is;
- b het kind.

Gerechtelijke vaststelling van het ouderschap kan niet (art. 1:207 lid 2 BW):

- a als het kind al twee juridische ouders heeft;
- b wanneer iemand vanwege verwantschap met de moeder geen huwelijk of geregistreerd partnerschap met haar mag aangaan (art. 1:41 BW);
- c als de ouder van wie de vaststelling van het ouderschap wordt verzocht jonger is dan 16 jaar.

Termijn
vaststelling
ouderschap

Uit art. 1:207 lid 3 BW volgt dat de moeder gedurende vijf jaar na de geboorte van het kind een verzoek tot vaststelling ouderschap kan indienen. Is de identiteit of verblijfplaats van de vermoedelijke verwekker onbekend, dan geldt een termijn van vijf jaar vanaf het moment dat de moeder de identiteit of verblijfplaats van de verwekker kent. Voor het kind is geen wettelijke termijn bepaald.

De gerechtelijke vaststelling van het ouderschap heeft terugwerkende kracht tot het moment van de geboorte van het kind (art. 1:207 lid 5 BW).

Wanneer niet duidelijk is of de man de biologische vader is van het kind, kan de rechter een DNA-onderzoek (vaderschapstest) bevelen. We lazener eerder al over Verilabs die vaderschapstests uitvoert. Weigert een man om mee te werken aan een vaderschapstest, dan kan de rechter daaraan conclusies verbinden. In de volgende zaak is dat het geval.

De weigerende vader

Een moeder vraagt de rechtbank om het vaderschap over haar 4-jarige dochter vast te stellen. De moeder weet 100% zeker dat de man de verwekker is en zij vindt dat haar dochter er recht op heeft om te weten wie haar vader is. De man ontkent de vader van het meisje te zijn. Hij weigert echter mee te werken aan een DNA-onderzoek omdat hij bang is dat de resultaten van de test bewaard zullen blijven. De man stelt dat hij getraumatiseerd is en geen vertrouwen heeft in instanties.

Wat vindt de rechter?

Naar het oordeel van de rechtbank heeft de man zijn stelling dat hij niet de biologische vader van het meisje is, onvoldoende gemotiveerd. Hij is ook niet met tegenbewijs gekomen. Bovendien heeft de man duidelijk gemaakt dat hij nooit zal meewerken aan een DNA-onderzoek, ook niet als dat door de rechter wordt opgelegd. De rechtbank verbindt daaraan haar conclusies en komt tot het oordeel dat de man de verwekker is van het meisje. De rechtbank wijst het verzoek van de vrouw toe en stelt het vaderschap van de man vast.

Bron: Rechtbank Noord-Nederland, 25 maart 2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:1527

Tussenvragen

- 1.6** Op welke wijzen kan iemand een kind erkennen?
- 1.7** Kan iemand een kind erkennen wanneer de moeder daarvoor geen toestemming verleent?
- 1.8** Wat is de enige wettelijke grond voor vernietiging van een rechtsgeldig tot stand gekomen erkenning?

1.4 Donorschap

Een kind kan ook verwekt worden door middel van donorbevruchting. In dat geval komt de zwangerschap van een vrouw tot stand met behulp van gedoneerd sperma of een gedoneerde eicel. De donor is de biologische ouder van het kind. Er ontstaat echter geen familierechtelijke betrekking tussen donor en kind. Een vrouw of stel kan zelf op zoek gaan naar een donor, bijvoorbeeld een kennis, familielid of via een oproep. In dat geval is sprake van een bekende donor.

Een andere mogelijkheid is kunstmatige inseminatie met donorsperma of het inbrengen van een donoreicel via een ziekenhuis of kliniek. Dan is er sprake van een onbekende donor. Op deze vorm van donorschap is de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting (Wdkb) van toepassing. In deze wet is bepaald wat donorschap is, welke donorgegevens geregistreerd moeten worden, hoe deze gegevens beheerd moeten worden en wie ze kan opvragen.

Donor

Een donor is iemand die zaadcellen of eicellen afstaat voor kunstmatige donorbevruchting. Van een donor moet de volgende informatie geregistreerd worden (art. 2 lid 1 Wdkb):

- a medische gegevens die van belang kunnen zijn voor de gezonde ontwikkeling van het kind;
- b fysieke en sociale gegevens;
- c geslachtsnaam, voornamen, geboortedatum, burgerservicenummer en woonplaats.

Donorpaspoort

De fysieke en sociale gegevens van de donor worden in een donorpaspoort vastgelegd. In dit paspoort is terug te lezen hoe de donor eruitziet, welk karakter hij of zij heeft, wat voor opleiding hij of zij heeft gedaan, wat zijn of haar beroep is en welke hobby's hij of zij heeft. Het donorpaspoort bevat geen identiteitsgegevens van de donor.

Op grond van de Wdkb kunnen de juridische ouders van kinderen jonger dan 12 jaar het donorpaspoort opvragen. Kinderen van 12 jaar of ouder mogen het zelf opvragen. Donorkinderen van 16 jaar of ouder hebben daarnaast ook recht op de identiteitsgegevens van de donor. Formeel moet de donor toestemming geven voor het verstrekken van zijn of haar identiteitsgegevens. Weigert de donor deze toestemming, dan wordt er een afweging gemaakt tussen de belangen van de donor en die van het kind.

• NOS.NL

1 FEBRUARI 2022, GERAADPLEEGD OP 1 NOVEMBER 2022

Na jarenlange juridische strijd ontmoet Maria (23) donorfader die anoniem wilde blijven

De Stichting Donorgegevens benaderde donor 'K34', zoals hij bekend stond. Hij kreeg van de stichting te horen dat zijn gegevens aan Maria zouden worden gegeven, tenzij hij 'zwaarwegende belangen' kon aandragen. Hij liet daarop weten in te stemmen met het verstrekken van zijn gegevens en is daarna met Maria in contact gekomen.

Het gesprek dat Maria en haar donorfader voerden, is volgens beiden goed verlopen. Volgens de vader was er een periode in zijn leven dat het niet paste om contact te hebben met zijn donorkinderen. 'Nu ben ik blij dat die ruimte er wel is. Ik kijk positief terug op de ontmoeting met Maria. Ik begrijp heel goed dat ze op zoek is gegaan en hoop dat ze op deze manier wat meer rust zal vinden.'

Ook Maria reageert opgelucht. 'Mijn donorfader is nu niet meer een abstract persoon met een code, maar een mens met een naam en een gezicht', zegt ze. 'Dat ik me nu zelf een beeld van hem kan vormen, geeft mij de rust waar ik de afgelopen 4,5 jaar zo naar op zoek was. Die rust en opluchting gun ik alle donorkinderen.'

Voordat de Wdkb bestond, was een donor volledig anoniem en was het voor donorkinderen vaak onmogelijk om te achterhalen wie hun biologische ouder was. Ook werd er meestal geen (goede) administratie bijgehouden, met alle mogelijke gevolgen van dien.

• [RTL NIEUWS.NL](https://www.rtl.nl/nieuws) 3 NOVEMBER 2021, GERAADPLEEGD OP 1 NOVEMBER 2022

Zwolse gynaecoloog verwekte zeker 47 donorkinderen met eigen sperma

Een gynaecoloog die in Zwolle werkte, heeft minstens 47 kinderen verwekt met zijn eigen sperma in plaats van dat van donoren. Maar het werkelijke aantal kan hoger liggen. Dat concludeert een commissie die onderzoek heeft gedaan voor het Isala-ziekenhuis.

Gynaecoloog Jan Wildschut, die in 2009 overleed, werkte van 1981 tot en met 1993 in het voormalige Sophia Ziekenhuis in Zwolle, één van de voorlopers van het Isala-ziekenhuis. Hij voerde er vruchtbaarheidsbehandelingen uit bij stellen die moeite hadden om een kind te krijgen.

De daden van Wildschut kwamen vorig jaar aan het licht door een toevallige DNA-match bij een commerciële databank. Daar werd een donorkind gematcht met het DNA van Wildschuts nichtje. Vorig jaar meldden meerdere vrouwen zich die door hem waren behandeld. Daarom liet het Isala onderzoek doen.

Het Zwolse ziekenhuis laat nu weten dat minstens 47 kinderen verwekt zijn met het sperma van Wildschut. Bij veertig van hen had de dokter het sperma van een donor moeten gebruiken, bij de andere zeven het sperma van de partner van de moeder.

De onderzoekers noemen de manier waarop Wildschut werkte moreel verwerpelijk.

Tussenvraag

1.9 Wanneer is de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting van toepassing?

1.5 Adoptie

In de praktijk komen we verschillende situaties van adoptie tegen. Het kan gaan om een kind dat slechts één ouder heeft en dat geadopteerd wordt door de partner van die ouder (partneradoptie). Maar het kan ook een kind zijn van wie afstand is gedaan of een kind dat geen ouders meer heeft. Een kind kan door één of door twee ouders samen geadopteerd worden. Wat gebeurt er juridisch gezien nu eigenlijk bij adoptie? In deze paragraaf bespreken we wat adoptie is en wat de voorwaarden en rechtsgevolgen van adoptie zijn.

Art. 1:227 lid 1 BW bepaalt dat adoptie plaatsvindt door een uitspraak van de rechter. Adoptieouders hoeven niet getrouwd te zijn of een geregistreerd partnerschap te hebben. Wel is vereist dat ze een stabiele relatie hebben en met elkaar samenwonen. Verder mag er geen sprake zijn van een te nauwe bloedverwantschap. Mensen die vanwege verwantschap niet met elkaar mogen trouwen of een geregistreerd partnerschap aangaan, mogen ook niet samen een kind adopteren. In dat geval is het wel mogelijk dat een van de twee het kind adopteert. Ook iemand die single is, mag een kind adopteren.

De rechter wijst een adoptieverzoek uitsluitend toe als de adoptie in het belang is van het kind én het kind niets meer te verwachten heeft van zijn oorspronkelijke ouders (art. 1:227 lid 3 BW).

Verder moet worden voldaan aan de voorwaarden van art. 1:228 BW. Deze voorwaarden hebben betrekking op het te adopteren kind, de adoptieouders en de oorspronkelijke ouders.

Adoptievoorwaarden kind

De voorwaarden die betrekking hebben op het kind zijn (art. 1:228 lid 1 sub a en b BW):

- 1 Het kind is op de dag van het adoptieverzoek minderjarig.
- 2 Een kind van 12 jaar of ouder moet worden gehoord en geen bezwaar hebben tegen de adoptie.
- 3 Het kind is niet het kleinkind van de adoptieouders.

Adoptievoorwaarden adoptieouders

Op de adoptieouders zijn de volgende voorwaarden van toepassing (art. 1:228 lid 1 sub c en f jo. lid 3 BW):

- 1 Er is een leeftijdsverschil van minimaal achttien jaar tussen het kind en de adoptieouders.
- 2 Het kind is ten minste een jaar voorafgaand aan het adoptieverzoek verzorgd en opgevoed door de adoptieouders (deze voorwaarde is niet van toepassing als sprake is van een lesbische relatie en het kind binnen die relatie wordt geboren).

Adoptievoorwaarden oorspronkelijke ouders

De voorwaarden die gelden voor de oorspronkelijke ouders zijn (art. 1:228 lid 1 sub d en e jo. lid 2 BW):

- 1 De oorspronkelijke ouder of ouders hebben het adoptieverzoek niet tegengesproken.
- 2 Op de dag van het adoptieverzoek is de oorspronkelijke moeder 16 jaar of ouder.
- 3 Als een ouder het verzoek tegenspreekt kan hieraan voorbij worden gegaan wanneer:
 - a ouder en kind niet of nauwelijks in gezinsverband hebben samengeleefd;
 - b er sprake is van misbruik van het gezag over het kind door de ouder of van grove verwaarlozing van het kind door de ouder;

- c de ouder onherroepelijk is veroordeeld voor het plegen van kindermishandeling of seksueel misbruik van het kind in kwestie.
- 4 De oorspronkelijke ouders hebben geen gezag (meer) over het kind (deze voorwaarde is niet van toepassing bij partneradoptie).

We zien dat aan veel voorwaarden moet worden voldaan om een kind te mogen adopteren. Dat is niet zo vreemd aangezien de rechtsgevolgen van adoptie verstrekkend zijn. Ook de psychische en emotionele gevolgen kunnen veel impact hebben.

Rechtsgevolgen
adoptie

In art. 1:229 BW staan de rechtsgevolgen van adoptie.

Er ontstaat bij adoptie een familierechtelijke betrekking tussen het kind en de adoptieouders, inclusief hun bloedverwanten. Familieleden van de adoptieouders worden door de adoptie dus ook familie van het kind (lid 1). Tegelijkertijd wordt de familierechtelijke betrekking tussen het geadopteerde kind en zijn oorspronkelijke ouders, inclusief hun bloedverwanten, beëindigd (lid 2). Bij partneradoptie blijft de familierechtelijke betrekking tussen het kind en de andere ouder wel bestaan (lid 3).

Adoptie heeft ook gevolgen voor het ouderlijk gezag. Adoptieouders die niet gehuwd of geregistreerd partners van elkaar zijn, hebben na adoptie gezamenlijk gezag over het kind (lid 4).

De rechter kan bepalen dat het kind en de oorspronkelijke ouder(s) recht op omgang blijven hebben met elkaar, ook al is de formele familieband tussen hen verbroken. Voorwaarde is dat er op het moment van de adoptie al omgang was én de omgang in het belang is van het kind (lid 5).

Ondanks de strikte voorwaarden die de wet stelt aan adoptie, kan de rechter daarvan afwijken wanneer er sprake is van bijzondere omstandigheden. In de volgende zaak oordeelt de rechter over een verzoek om een volwassen man te adopteren.

Adoptieverzoek meerderjarige

Een man en een vrouw (verzoekers) verzoeken de rechter om de man die zij al jaren als hun zoon beschouwen, te mogen adopteren. De zoon is op 1-jarige leeftijd bij de man en zijn toenmalige echtgenote geplaatst en is sinds die tijd door hem opgevoed. De vrouw is de nieuwe partner van de man en vanaf het moment dat de zoon 9 jaar is, hebben ze altijd samen voor hem gezorgd. De zoon heeft nauwelijks contact gehad met zijn biologische moeder, die inmiddels is overleden. Er is sprake van een hechte familieband en gevoelsmatig is de zoon hun biologische zoon. Het doet hun pijn en verdriet om te horen en te zien hoe de buitenwereld tegen hun gezinssituatie kan aankijken. Door een aaneenschakeling van tegenslagen in hun leven, is het er tijdens de minderjarigheid van de zoon niet van gekomen om een adoptieprocedure te starten. Toen de zoon eenmaal meerderjarig was, dachten ze dat adoptie niet meer mogelijk was. Recentelijk zijn ze erachter gekomen dat wanneer sprake is van zeer bijzondere omstandigheden, dit een termijnoverschrijding rechtvaardigt.

Wat vindt de rechter?

‘Verzoekers en de zoon hebben in hun leven enorm veel tegenslag gekend en mede als gevolg daarvan hebben zij pas stilgestaan bij de mogelijkheid van adoptie, toen de zoon reeds de meerderjarige leeftijd had bereikt. Op dat moment hebben zij besloten af te zien van de indiening van een verzoek omdat adoptie van een meerderjarige tot enkele jaren geleden was uitgesloten. Dat neemt niet weg dat zij een gemis ervaren doordat zij weliswaar gevoelsmatig met elkaar een hecht gezin vormen, maar hiervan formeel geen sprake is en het doet hun pijn en verdriet dat een deel van de buitenwereld hen niet als volwaardig gezin beschouwt. Verzoekers en de zoon hebben samen heftige stormen doorstaan, waarbij zij elkaar krachtig en onvoorwaardelijk hebben gesteund en zij zijn daardoor nog meer gaan waarderen wat zij samen hebben opgebouwd. Verzoekers zijn enorm trots op de veerkracht die de zoon ondanks alle tegenslagen heeft getoond en op de wijze waarop hij zijn leven op positieve wijze heeft vormgegeven. De zoon is erg dankbaar dat verzoekers op zijn pad zijn gekomen en hebben bijgedragen aan zijn ontplooiing tot de persoonlijkheid die hij nu is.’

Gelet op alle omstandigheden heeft de rechter begrip voor de termijnoverschrijding voor het indienen van het adoptieverzoek. De rechter wijst het verzoek dan ook toe.

Bron: Rechtbank Zeeland-West-Brabant, 3 maart 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:1434

Herroeping
adoptie

Adoptie is definitief. Toch kan de rechter een adoptie herroepen op verzoek van het geadopteerde kind (art. 1:231 lid 1 BW). Toewijzing van het verzoek kan alleen plaatsvinden wanneer voldaan wordt aan de volgende voorwaarden (art. 1:231 lid 2 BW):

- 1 Herroeping is in het belang van de geadopteerde.
- 2 De rechter is overtuigd van de redelijkheid van de herroeping, deze mag niet leiden tot een inbreuk op de rechten en vrijheden van anderen.
- 3 Het verzoek is ingediend niet eerder dan twee jaar en niet later dan vijf jaar nadat de geadopteerde de meerderjarige leeftijd heeft bereikt (dat wil zeggen: in de leeftijd van 20 tot en met 22 jaar).

Herroeping heeft tot gevolg dat de familierechtelijke betrekking die is ontstaan tussen de geadopteerde en zijn adoptieouders ophoudt te bestaan. Dit geldt ook voor de bloedverwanten van de adoptieouders (art. 1:232 lid 1 BW). Tegelijkertijd herleeft de familierechtelijke betrekking met de oorspronkelijke ouder(s) en familie (art. 1:232 lid 2 BW).

Tussenvragen

1.10 Wat gebeurt er met de familierechtelijke betrekking tussen het kind en de oorspronkelijke ouder in geval van partneradoptie?

1.11 Wie kan een verzoek tot herroeping van een adoptie doen?

Samenvatting

Bij biologisch ouderschap is er een genetische relatie tussen kind en ouders.

De wet bepaalt dat de juridische moeder van een kind is:

- a de vrouw uit wie het kind is geboren;
- b de vrouw die op het tijdstip van de geboorte van het kind is gehuwd of een geregistreerd partnerschap heeft met de vrouw uit wie het kind geboren is, maar alleen als het kind verwekt is met behulp van een anonieme donor;
- c de vrouw die het kind heeft erkend;
- d de vrouw van wie het moederschap door de rechter is vastgesteld;
- e de vrouw die het kind heeft geadopteerd.

De juridische vader van een kind is:

- a de man die op het tijdstip van de geboorte van het kind is gehuwd of een geregistreerd partnerschap heeft met de vrouw uit wie het kind geboren is;
- b de man die met de moeder was gehuwd of een geregistreerd partnerschap had, en die 306 dagen of korter voor de geboorte van het kind is overleden;
- c de man die het kind heeft erkend;
- d de man van wie het vaderschap door de rechter is vastgesteld;
- e de man die het kind heeft geadopteerd.

De enige grond voor ontkenning van het vaderschap is dat de man niet de biologische vader is van het kind. Een verzoek tot ontkenning kan worden gedaan door de vader, de moeder of het kind zelf. Een man en een vrouw kunnen het vaderschap niet ontkennen wanneer de man wist dat de vrouw in verwachting was van het kind voordat ze trouwden of het partnerschap aangingen. Ze kunnen het vaderschap ook niet ontkennen als de man heeft ingestemd met een daad die tot de zwangerschap heeft geleid. Uitzondering hierop is wanneer de vrouw de man heeft bedrogen over de identiteit van de verwekker.

Een ontkenningsverzoek moet binnen een wettelijk vastgestelde termijn worden ingediend. Voor de vrouw is dat een jaar vanaf het moment van de geboorte van het kind. Voor de man geldt een termijn van een jaar vanaf het moment dat hij weet dat hij vermoedelijk niet de biologische vader is. Voor

het kind is de termijn drie jaar nadat het erachter is gekomen dat de man vermoedelijk niet zijn biologische vader is. De termijn gaat lopen vanaf het moment dat het kind meerderjarig is.

De enige grond voor ontkenning van het moederschap is dat de vrouw niet de biologische moeder is van het kind. Een verzoek tot ontkenning kan worden gedaan door de moeder, de duomoeder of het kind. De moeder en de duomoeder kunnen het moederschap niet ontkennen wanneer de duomoeder wist dat de moeder in verwachting was van het kind voordat zij met haar trouwde of een partnerschap aanging. Ze kunnen het moederschap ook niet ontkennen als de duomoeder heeft ingestemd met kunstmatige donorbevruchting die tot de zwangerschap heeft geleid. De termijn waarbinnen moeders een ontkenningsverzoek kunnen indienen, is een jaar vanaf de geboorte van het kind. Voor het kind geldt een termijn van drie jaar nadat het erachter is gekomen dat de vrouw niet zijn biologische moeder is. De termijn gaat lopen vanaf het moment dat het kind meerderjarig is. Ontkenning heeft terugwerkende kracht.

Erkenning van een kind kan op twee manieren:

- 1 middels een akte van erkenning, opgemaakt door een ambtenaar van de burgerlijke stand;
- 2 door een notariële akte, die wordt ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand.

Erkenning heeft geen terugwerkende kracht.

In de volgende gevallen is de erkenning van een kind nietig:

- a De erkenner mag vanwege verwantschap met de moeder geen huwelijk of geregistreerd partnerschap met haar aangaan.
- b De erkenner is jonger dan 16 jaar.
- c Het te erkennen kind is jonger dan 16 jaar en er is geen toestemming voor erkenning van de ouder van het kind.
- d Het te erkennen kind is 12 jaar of ouder en heeft niet ingestemd met de erkenning.
- e Het te erkennen kind heeft al twee juridische ouders.

De rechter kan vervangende toestemming verlenen om een kind te erkennen. Vereist is dan dat degene die het kind wil erkennen de verwekker is van het kind, of de biologische vader (donor) als die een nauwe persoonlijke band heeft met het kind. De rechter toetst of erkenning in het belang van het kind is en of erkenning de sociaalpsychologische en emotionele ontwikkeling van het kind niet schaadt. Erkenning mag een ongestoorde verhouding tussen moeder en kind niet schaden. De rechter kan ook vervangende toestemming verlenen aan degene die als (ongehuwde of ongeregistreerde) levensgezel van de moeder heeft ingestemd met een daad die heeft geleid tot de verwekking van het kind. De rechter verleent alleen vervangende toestemming als dat in het belang is van het kind.

Een rechtsgeldige erkenning kan worden vernietigd. De enige grond daarvoor is dat de erkenner niet de biologische vader is. Vernietiging kan worden verzocht door:

- a het kind zelf, tenzij het meerderjarig was toen de erkenning plaatsvond;
- b de erkenner, ingeval hij het kind onder invloed van bedreiging, dwaling of bedrog heeft erkend;
- c de moeder, indien zij onder invloed van bedreiging, dwaling of bedrog heeft ingestemd met de erkenning van het kind.

Was de erkenner of de moeder minderjarig op het moment van erkenning, dan kunnen ze zich ook op misbruik van omstandigheden beroepen.

Het Openbaar Ministerie kan een verzoek tot vernietiging indienen wanneer de erkenner niet de biologische vader is van het kind én er sprake is van strijd met de openbare orde.

Wanneer de erkenning onder invloed van bedreiging of misbruik van omstandigheden heeft plaatsgevonden, dan geldt een termijn van een jaar nadat die situatie is geëindigd. Bij bedrog of dwaling is de termijn een jaar nadat het bedrog of de dwaling is ontdekt door de moeder of de erkenner. Het kind kan een verzoek indienen gedurende drie jaar nadat het hem bekend is geworden dat de man vermoedelijk niet zijn biologische vader is. De driejaarstermijn gaat pas lopen vanaf het moment dat het kind meerderjarig is. Het Openbaar Ministerie is niet gebonden aan een termijn.

De grond voor vernietiging van erkenning van het moederschap is dat zij niet de biologische moeder is. Dit verzoek kan worden gedaan door het kind, de duomoeder of de andere moeder. De voorwaarden en termijnen zijn dezelfde als die bij de vernietiging van de erkenning door de niet-biologische vader.

Vernietiging van erkenning heeft terugwerkende kracht.

Wanneer de verwekker of de partner die heeft ingestemd met een daad die tot de verwekking van het kind heeft geleid, weigert het kind te erkennen, dan kan het ouderschap door de rechter worden vastgesteld. Een verzoek tot gerechtelijke vaststelling van het ouderschap kan worden gedaan door de moeder (totdat het kind 16 jaar is) of het kind.

Gerechtelijke vaststelling van het ouderschap kan niet:

- a als het kind al twee juridische ouders heeft;
- b wanneer iemand vanwege verwantschap met de moeder geen huwelijk of geregistreerd partnerschap met haar mag aangaan;
- c als de ouder van wie de vaststelling van het ouderschap wordt verzocht, jonger is dan 16 jaar.

De moeder kan gedurende vijf jaar na de geboorte van het kind een verzoek tot vaststelling ouderschap indienen. Is de identiteit of verblijfplaats van de vermoedelijke verwekker onbekend, dan geldt een termijn van vijf jaar vanaf het moment dat de moeder de identiteit of verblijfplaats van de verwekker kent. Voor het kind is geen wettelijke termijn bepaald.

De gerechtelijke vaststelling van het ouderschap heeft terugwerkende kracht tot de geboorte van het kind.

Als een kind is verwekt door middel van donorbevruchting, dan is de donor de biologische ouder, maar er ontstaat geen familierechtelijke betrekking tussen donor en kind. De Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting is van toepassing wanneer sprake is van een onbekende donor.

Een donor is iemand die zaadcellen of eicellen afstaat voor kunstmatige donorbevruchting.

De fysieke en sociale gegevens van de donor worden in een donorpaspoort vastgelegd.

De juridische ouders van kinderen jonger dan 12 jaar kunnen het donorpaspoort opvragen. Kinderen van 12 jaar of ouder mogen dit zelf doen. Donorkinderen van 16 jaar of ouder hebben daarnaast ook recht op de identiteitsgegevens van de donor.

Adoptie vindt plaats door een rechterlijke uitspraak. Adoptieouders moeten een stabiele relatie hebben en met elkaar samenwonen. Mensen die vanwege verwantschap geen huwelijk of geregistreerd partnerschap met elkaar mogen aangaan, mogen ook niet samen een kind adopteren. Ook een alleenstaande mag een kind adopteren.

De rechter wijst een adoptieverzoek uitsluitend toe als de adoptie in het belang is van het kind én het kind niets meer te verwachten heeft van zijn oorspronkelijke ouders. Bovendien moet voldaan worden aan de volgende voorwaarden:

- 1 Het kind is op de dag van het adoptieverzoek minderjarig.
- 2 Een kind van 12 jaar of ouder moet worden gehoord en geen bezwaar hebben tegen de adoptie.
- 3 Het kind is niet het kleinkind van de adoptieouders.
- 4 Er is een leeftijdsverschil van minimaal achttien jaar tussen het kind en de adoptieouders.
- 5 Het kind is ten minste een jaar voorafgaand aan het adoptieverzoek verzorgd en opgevoed door de adoptieouders (behalve bij een lesbische relatie waarbinnen het kind wordt geboren).
- 6 De oorspronkelijke ouder of ouders hebben het adoptieverzoek niet tegengesproken.
- 7 Op de dag van het adoptieverzoek is de oorspronkelijke moeder 16 jaar of ouder.
- 8 Als een ouder het verzoek tegenspreekt kan hieraan voorbij worden gegaan wanneer:
 - a ouder en kind niet of nauwelijks in gezinsverband hebben samengeleefd;
 - b er sprake is van misbruik van het gezag over het kind door de ouder of van grove verwaarlozing van het kind door de ouder;
 - c de ouder onherroepelijk is veroordeeld voor het plegen van kindermishandeling of seksueel misbruik van het kind in kwestie.

- 1
- 9 De oorspronkelijke ouders hebben geen gezag (meer) over het kind (deze voorwaarde is niet van toepassing bij partneradoptie).

Door adoptie ontstaat een familierechtelijke betrekking tussen het kind en de adoptieouders, inclusief hun bloedverwanten. De familierechtelijke betrekking tussen het geadopteerde kind en zijn oorspronkelijke ouders, inclusief hun bloedverwanten, wordt door adoptie beëindigd. Bij partneradoptie blijft de familierechtelijke betrekking tussen het kind en de andere ouder bestaan. Adoptieouders die niet getrouwd of geregistreerd partners van elkaar zijn, hebben na adoptie gezamenlijk gezag over het kind.

Op verzoek van het geadopteerde kind kan de rechter een adoptie herroepen wanneer wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- 1 Herroeping is in het belang van de geadopteerde.
- 2 De rechter is overtuigd van de redelijkheid van de herroeping, deze mag niet leiden tot een inbreuk op de rechten en vrijheden van anderen.
- 3 Het verzoek is ingediend niet eerder dan twee jaar en niet later dan vijf jaar nadat de geadopteerde de meerderjarige leeftijd heeft bereikt.

Door herroeping houdt de familierechtelijke betrekking tussen de geadopteerde en zijn adoptieouders op te bestaan. De familierechtelijke betrekking met de oorspronkelijke familie herleeft.

Studie-eindvragen

Casus 1

Tess en Yara wonen ruim vier jaar samen. Ze hebben al geruime tijd een kinderwens en zijn er nu klaar voor om samen een gezin te vormen. Ze kiezen voor kunstmatige donorbevruchting met een anonieme donor. Tess wordt zwanger en krijgt een gezonde zoon, Jurre.

- 1.1** Wat is de familierechtelijke betrekking tussen:
- a** Jurre en Tess?
 - b** Jurre en Yara?
 - c** Jurre en de anonieme donor?
- 1.2** Tess en Yara willen graag samen het ouderschap van Jurre op zich nemen. Hoe kan Yara duomoeder worden van Jurre?

Casus 1 (vervolg)

Wanneer Jurre 1 jaar oud is, willen Tess en Yara graag nog een kind. Dit keer wordt Yara zwanger door middel van donorbevruchting. Het is de bedoeling van Tess en Yara dat ze allebei vanaf de geboorte moeder van het kind zullen zijn, zonder dat daarvoor nog extra handelingen moeten worden verricht.

- 1.3** Hoe kunnen Tess en Yara ervoor zorgen dat ze beiden vanaf de geboorte moeder zijn van het kind van Yara?